

ГЛАС НАРОДА.

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

„Глас народа“ излази сваке недеље на табаку. — Цена му је на годину 3 ф., на пола године 1 ф. 50 новч., на четир месеца 1 ф. аустр. вред.

Дописи се шиљу уредништву а претплата и огласи администрацији „Гласа народа“ у Нови Сад. — Огласи наплаћују се: од редка оваких слова 6 нов. и 30 н. за жиг сваки пут.

САД СЕ УЗМИМО НА УМ!

Крајини је већ одзвонило; цар је реко, а царска се не пориче. Хоће ли данас или сутра лаћман контунски¹⁾ и абитор²⁾ скинути вафенрок³⁾ и обући капут, до тога намније стало, ми знамо само да крајине више нема а кад ће и куда ће цар са његови сабљаша то је његов посао. Ми толико за сада знамо, да ће у граници бити нова реда, да ће бити нових општина и општинара, да ће бити натароша и кнезова, укратко, да ће народ почети сам са собом господарити. Да ће се узети власт из руку сабљашких видимо по томе што су ови сада зли као зољеви а знамо да се човек обично пред смрт прозли.

Сад у крајини ако хоћеш да будеш затворен, не треба ти ни толико колико је требало некада у оно зло доба, и сад се само за тим жали што нису потрајале батине бар још месец два дана, па да те сада на расстанку испребијају, да не ваљаш ни себи ни своме. Сада би са граничарима неки официри тако исто урадили као оно Французи код Седана, што кад се морадоше предати, а они од пакости покрхаше оружје своје, као да је оружје криво, што су они кукавице, или као да у Швабе нема оружја него је спао на оно што заплачка. Па тако сада бива по крајини свака насиља, те има и тога, да жене, које су четрдесет година без икаква прикора живиле, затварају само за то, што нису хтеле жалосном капларчићу да остану дужне него му вратише натраг што је заслужио, и за то није ни чудо што се нађе по декоји јунак те не плашећи се затвора пузне у брк господину лаћману: Не ћеш дуго.

И не ће.

За месец дана бираће нове општине граничарске себи кнеза и нотароша. За месец дана бираће себи своју власт, и баш за то, да та бирања власт, да та своја власт не буде туђа, да о твоме трошку не служи другом господару, треба, брате крајиниче, добро на ум да се узмеш. Сад ће бити нова општина, у новој општини нека буде све ново. Немој да опет узмеш за

¹⁾ Поручик, официр код управе.

²⁾ Правиле аудитор, преслушивач, испитач, судца.

³⁾ Војнички капут.

кнеза или кмета оне старе „форштанде“¹⁾ што кад се на сесији суди о твојој кожи, а они дремају и сневају о јагањци, што су их отели од чобана, кад су га уватили на потрици, па кад их каплар продрма, да кажу, шта они мисле, шта треба радити са овим или оним човеком, а они буновни одговарају: полак пећи, полак кувати.

Немој држати, да је памет у коси, па ко је сеђи, да је и наметнији; памет је у глави, па што је глава здравија тим је и памет боља, а у млађег је човека навек глава здравија, и за то не бежи од млађа човека, само ако знаш да је ваљан.

За натароша не бирај никако оне, што су сада капетани у селу, а носе звезде од чоје, а не од средбра. Ти истина знају шта треба варошкој кући, али још боље знају, шта њима треба. Новоме нотарошу треба две три године док се научи красти, а дотле ће му се трагови похватати, а стари лисац не само да зна украсти, него зна и сакрити.

Од тога какви ће бити кнезови, а особито натароши зависи хоће ли се Госпођинци и од сада звати Госпођинци или ће се звати *Грозбедист*, као што се налази по немачким књигама, хоће ли Каћ бити Каћ или *Каач*. Ми морамо барем у општини сасвим раскинути са досадањи господари. Општине ће зависити још неко време од сабље, али баш за то треба да је нотарош човек, који није никад био пријатељ сабљи, а кнез од оних људи, који нису научили чечати пред врати официреви и чекати на миг њихове милости. Сад ће настати борба између општина и среза и за то треба имати у општини јунаке, а не кукавице.

С тога би добро било, да се по крајини људи, који воде бригу о народу састану на једно место, па ту да се договоре, кога би де ваљало за нотароша бирати. За кнезове може свако село за себе најбоље удезити.

Не дремајмо дакле него се узмимо на ум, чувајмо се да нам се сада не увуче у кућу злотвор, кога се нећемо моћи друкчије опростити, ако ми из куће не побегнемо.

Сада се темељ меће — узмимо се на ум.

¹⁾ Поглавице.

ИЗ ИСТОРИЈЕ.

Немири у српским земљама,

до Немање, или до 1159:

Српске су земље одавно биле у врло незгодном стању, а све са зле управе својих владалаца, и са себичности оних људи, који су у рукама имали власт. Што су се различни рођаци владалачке породице отимали за краљевску власт, то је запелло српски народ у дуге ратове, у којима је узалуд проливана крв. На као што су ти рођаци често потраживали грчку помоћ, и њоме отимали српске земље; давали су тиме Грцима прилику, да се уплећу у српске послове, а на голему штету српској држави. Српски је народ већ одавно био раздвојен на многе омање области и господаре, а сваки је господар самостално управљао својом земљом. То је био поглавити узрок многим унутрашњим ратовима, који су умањавали народну моћ, те је српска држава за све то време била слаба и незнатна. Неки су од обласних господара добро управљали својим областима, и бранили их од Грка и других нападача; а други, иштући од Грка помоћи, били су приморани слушати грчке заповести.

У том за српски народ незгодном времену ово су биле српске старешине: Градиња (код Грка Бахин), који је од краља Ђорђа освоио престо, и дуже време био у љубави с Грцима, али пред своју смрт љубо се с њима завадио, и више пута борио, тражећи, да добије према њима самосталност. Радослав (Прими-слав) градињин син, који је по вољи грчког цара Манојла дошао на престо, који је после морао предати свом рођаку, Белушу, иза ког дође на престо млађи му брат Деса. Ова обојца били су синови Уроша рашког жупана, чија је кћи Јелена била удата за угарског краља Велу сленог. Деса се није одржао дуго на престолу, јер замери се грчком цару Манојлу, који га увати и пошље у Цариград (око 1102.). У том се појави у српском народу најмлађи син градињин Немања, који преузевши владу над српским народом поведе га лепшој и светлијој будућности. С Немањом српска историја постаје јаснија. „И. С. Н.“

ИЗ ГЕОГРАФИЈЕ.

Какви има људи на свету.

Без. Хајде, учитељу, испуни оно обећање, које си ми јуче дао, и приповеди ми и даље о тим различним људима и народима.

Учитељ. Е кад си баш тако навалио, рече, нека ти буде. Дакле као што рекох, на првом месту стоји сој кавкаски или белци. Овај сој је најизображенији и најмудрији. Цела наука, све вештине, тако рећи искључиво су у рукама белца. Они су у савршенству ума свога тако далеко дотерали, да се човек дивити мора. Скоро рећи, сваки дан има нових прона-

лазака. Помислимо само на димшиће, на жељезнице, на телеграф, на ваздушне лађе. Погледајмо само те машине, какве су и колико стручне. Једна меље брашно. Та иста, другчије удешена, тестери даске; мало другчија, преде и тка, оре и врше. Друга опет сеје, трећа коси. Сад су пронашли машину, која шије. Међу свима машинама већина је за хасну људима, али има и таквих, које су за убијство човека начињене, као пушка, сабља, топ. Код свију других народа има справа за убијање, али ни један народ није тако далеко дотерао у трј вештини, као ми белци. Има пушака које у једном минуту 8—10 пути опалити можеш. Наполеон, распар француски, изнашао је топ, из кога зрњевље сипа као пљусак из облака. Белци су измерили земљу, на којој цео свет живи. Белци су пронашли даљину месеца и сунца од наше земље и израчунали су њину површину и садржину. Белци су начинили стакло, која нам тај далеки месец тако близу довуче, да се може видети, шта све у њему има. Има опет стакала, која увеличају буву тако здраво, да видимо даље по њојзи, да јој видимо очи и све друго у много већем обиму него што је у истини. У ваздуху, у води има тако ситних животињица, које се немогу видети и за које ми нисмо знали све донде, док та стакла начињена нису. Занати најбоље код белца напредују, трговина тако исто. Вештине су у најлепшем цвету. Први и најбољи сликари беху белци, у камену резати, они најбоље знадоше. Песништво и списатељство белца надмашује све друге народе. Они најлепше домове имају, најлепша јела једу, и најудесније одело носе.

Да пређемо сад на оне мрко жуте народе, који у Азији живе. Они су до душе пре се почели изображавати него ми, али нису тако брзо напредовали у своме изображењу. У зидању надмашају нас у горостасности. У стени каменитој ископају храмове боговима својим, који су тако величанствени, до човек појмити неможе, од куд то силно стрпљење, што их је придржавало, да посао сврше. Сви богови њини у том храму, све столице, сав украс у том је једином камену изрезан. Просторија тих храмова и црква њиних страхаота је грдна.

Никаква машина, никакав белцац није у стању откати тако танко и fino платно као Хинду, који у азијској Индији живи. Земља им је најблагороднија и најлепша у свету. Земља је њина одљулала сав род човечији. Штета је само, што се установе њине не слажу са благошћу поднебија. Народ је подељен у 4 реда. Први ред, то су брамини (попови) и војници, други је ред трговци, трећи сељаци, а четврти су парије (измети). У тај ред спадају бећари, свињари, говедари, чобани и други. Кад сенка једнога парије (измета) падне на једнога од прва три реда, то се тај, кога је сенка паријина додирнула, за обезчашћена држи, дотле, докле га брамин од те љаге неочисти. Куће су им по варошима скоро као и код нас, али сељаци живе ма где. Обично праве сељаци своје

колибе на високим дирецима због силних прождрљивих животиња и змијурина, којих у Индији највише има. Тамо можеш видети лава, риса, слона, носорога. Ту је домовина 30 стопа дугачке бое, једне змијурине, која кад се увије око лава или риса, тако га стегне својим телом, да му све кости испребија. Чезљуст је у те змије тако страхаота широка, да вола, кад му кости изломи, намаже са својом пљувачком, те га онда онако читава и с репом и ушима прогута. Змија ова тако је јака, да је ретко друго живинче савладати може. У реци Гангу држе Инди крокодила, коме божаствено поштовање одају. Крокодил је скоро те исте дужине као гореречена змија, само је фела гуштера. Тако и изгледа. И он човека без по муке стрпа у свој трбух. Од свију пак животиња најопасније су оне мање змије, као што је наочарка и чертаљка. Ове додуше немогу човека појести, али кад га уједу, нема тог лека, који би га излечити могао, јер за 5—6 секунда без разлике сканати мора.

Речена Индија то је права домовина наших врачара и општих кумова, т. ј. цигана.

Има једна фела међу Индима, што се Гуру зову. Изповедник те вере мора гледати, како ће, колико је више можно људских глава посећи. Што више људи наубија, тим је по мишљењу своме, Богу Гуру већма угодно. У њих има подземних школа, где се разне науке о врачању и предсказивању, о обсеанама и другом којекаквом варању предају.

У Индији роди кава, памук, трска, од које се шећер гради, бибер и сви други зачини, које ми овде употребљавамо. Природа је тамо изобилна у свачему.

У хинеском царству, које до Индије лежи, науке су куд и камо пре него у Европи, где ми живимо, цветале. Порцулан, од којег се фини тањир и чиније праве, њина је измишљотина. У вароши Нанкину у Хинеској има један тороњ сазидан од самога порцулана са силним пошковима. Насваком пошкву има звонце. Кад ветар задува, звонца се заљуљају и чине тако дивну свирку, да се изказати и описати не да. Тороњ тај висок је преко 200 стопа. Хинези су пре нас измислили барут и пре су топова имали него ми пушака. Топови пак њини беху од неког дрвета бамбуса, те кад пукну из њега, он далеко натраг одлети. За компас¹⁾ пре су знали него ми Европејци.

Цар хинески уједно је и првосвећеник и највиша светиња, о којој ружно помислити несмеш а камо ли говорити. Кад се цар разболи, онда лекар његов мора пити медицину и преметати се у кревету место цара; мора место њега боловати. Ако цар оздрави, благо лекару, буде врло добро награђен. Ако би пак цар умро, онда и лекар погинути мора, јер веле, није добро боловао за цара, брата сунчевог и месечевог.

Сваке године у извесно доба изађе цар са целом свитом свога великога царства, те ухвати плуг за ручице и образди неколико бразда. Сваки из свите мора

за тим нешто узорати за доказ, да је то најблагоднији посао, јер га се и цар нестиди. Вароши хинеске врло су велике. У Пекину, главне граду, има до два милиона становника. Цела држава заграђена је са једним високим и широким ѕидом, који је на више места тако широк, да осморо кола рахат уредо по њему трчати могу. С друге је стране царства опет велико и широко море. Због тога дакле затвора нису белци о Хинезима до скоро ништа много знати могли. — Е брате и кнеже, нек је данас доста. Други пут даље. Лаку ти ноћ.

Кнез. Хвала ти учитељу на приповедању. Камо среће, да нам је и поп тако учен као ти, те да нас поучава, били би ми Срби са свим други народ. Лаку ноћ!

ЗА ЧУВАЊЕ И НЕГОВАЊЕ НАР. ЗДРАВЉА.

II. Млеко.

Млеко зову и белом крви, а служи младима и одраслим као рана и као пиће. Човек може само од млека живети, јер се млеко састоји из оних истих делова из којих се састоји и крв и цело тело. Млеко је за напшче баш од преке нужде, јер је то за њега најзгоднија храна. Млеко је, као што ће свако знати, бела, непровидна, слатка и мирисава течност. Од 100 делова млека има 33 дела материје, од које се крв прави, а састоји се из растопљеног у води сира, шећера и соли, што се у крви налазе; по тој води пливају још куглице од млека или масла, и те су куглице обмотане танком мрежицом од беланцета. Од тих куглица је млеко бело и непровидно. Оне су врло лаке, те се стога понпу горе на млеко, кад млеко на миру стоји, те тако се направи скоруп. Кад се скоруп лупа, мућка или јако меша, онда се те куглице распадне, слепе се једна с другом, и тако се направи масло, али то се масло не састоји из чисте масти, већ има у њему још и сира, шећера и соли. Већина оних делова што су у млеку били растопљени, остану у сурутки што је испод кајмака које малко кисн. Кад млеко мало дуже стоји на ваздуху, па још ако је врућина и хрђаво време, онда прокисне и прогруша се. Она чиста бистра и зеленкаста чорба измеђ грушавине зове се сурутка, а оно што се стврдло сир. Млеко се прогруша зато, што се од светлости и топлоте због сира шећер у млеку промене и претвори у млечну киселину. Та киселина привлачи соду, што је сир растопљен држала, и тако се сир стврдне.

Добро се млеко познаје по том, што је бело и плавичасто, међу претима масно, мирише доста пријетно, што је благо и слатко и кад се испарава, онда се озго на њему прави кожа. Кад се капља добра млека капе у чисту воду, она ће потонути, а на врх ношта као нека полукугла, а неће се разлити.

И ако млеко најбоље рани, то га стомак ипак не вари најлакше. Јер у стомаку се помеша са киселим соком, што га стомак лучи, те се сгруша и направе

¹⁾ Игла, што увек север показује. Лађари по мору без те игле неби могли путовати, јер би увек за куд застранили.

се од њега већи или мањи комадићи грушавине. Ако су ти комадићи велики и још ако су обливени маслом, то онда онај сок што је у стомаку не може, како би требало, да пробије кроз њих, и зато треба дуже времена да се сваре. Млеко, у ком има мало сира и масла, па и сурутку, лакше вари стомак него добро млеко, али онако млеко опет слабо храни. Да би га стомак могао лакше варити, то га треба по малко гутати и уз то леба јести, јер се онда у стомаку праве мали комадићи грушавине, те их сок из стомака лакше пробија и вари. Зато је добро дробити у млеко. За болесника млеко није никако.

Млеко је зато тако добро, што у њему има сира (беланцета), масла (масти) и шећера (шећер развија топлоту и прави маст). У њему има десет делова беланцета (с њим су свезани сви минерални делови крви), 10 делова масти и 20 делова шећера. Млеко, ма оно од какве животиње било, састоји се из истих материја, само се у том разликује, што у млеку од једне животиње има више једне материје, а у млеку од друге животиње има више друге материје. Какво ће млеко бити, то зависи од хране, којом се која животиња храни. Кад се месо једе, онда се прави много више млека, него кад се једе биље; још кад се месо једе, има у млеку више сира него масти.

С млеком од разних животиња, мешају се разне мирисаве материје, које кожа лучи, те стога има млеко од сваке животиње особити мирис и кус.

Човечије млеко разликује се од млека других животиња у том, што у човечијем има више шећера, а у животињском више сира и масла. Магареће млеко најближе је човечијем, јер и у њему има много шећера. Кравље млеко што се доцније измузе увек је масније, него оно што се најпре помузе. У фунти кравља млека има $1\frac{3}{5}$ лоти беланцета, $1\frac{3}{10}$ лоти масла и $1\frac{1}{5}$ лоти шећера. Одрастан човек кад ради треба за 24 сахата барем 6 до 8 лоти беланцета и 23 лота масти и материје од које се прави масло. Дакле би 4 до 5 фуната млека дали доста беланцета, требало би још бар 2 лота масти и 18 лотова шећера и брашна, то су тела од којих први живи) па да буде ране управ онолико колико треба.

Кад се млеко хоће да дуже времена држи, треба имати на уму, да прокисне кад на ваздуху стоји и у топлоти; за то се од тог мора чувати. Да се уклони ваздух у ком има кисеоника, треба млеко чешће (бар једаред на дан) преварити, јер се онда не може да споји кисеоник са сиром. Исто се тако може млеко сачувати у плеханим, добро затвореним (тако да ваздух не може улазити) кантама. Треба канте (или боце) налити до врха млеком, па га у њима узварити и одмах канте или боце затворити и оловом или чим другим залити. Врло се добро може млеко сачувати у леденицама. Доста дуго може млеко стојати, а да се не прогруша, и онда, ако се у њега мете малко соде, а то није штетљиво.

У бакарним или оловним судовима неваља држати млеко, јер се млечна киселина спаја са багром и оловом и тако се прави врло љут отров. Зато треба млеко држати у дрвеним или стакленим судовима, јер и у гвозденим и земљаним може се отров правити, ако у калају има олова.

И поједини саставни делови млека једу се за се, као масло, сир, сурутка. Кад се прави сир, онда остане сурутка, али она већ нехрани као млеко, јер има врло мало сира и масла, али има још шећера, млечне киселине и соли као и у млеку.

(Купатило Харкан у Барањи.) Од једног пријатеља свога добили смо допис о купатилу харканском који овде саопштавамо ради оних који од севотиње (реуматизма) пате. Вода је, пише дописник, у реченом купатилу одвећ топла, тако рећи врела и чиста, а о купању, кад се нешто расхлади тако је пријатна, да би човек могао много дуже од прописаног времена у њој остати, а једно купање има по пропису трајати два или највише три четврти часа. Ја сам пак, који сам иначе осим реуматизма у ногама здраве и јаке нарави, који сам 175 фуната тежак, по читав један сахат на дан у купатилу. Кунао сам се свега двадесет пута, али би требао још десет пута да се купам но ради службе морадох кући отићи, па ипак сада не осећам више севотињу нити какву бољетицу у ногама. А досад; кад год је хтело да буде хрђаво, ветровито или кишовито време осетио сам то на два три дана напред па ми није помагао ни камфор ни ракија, и тек кад сам се два три дана патио попусти мало. Али и то траје кратко време, па опет наново.

Што се тиче уредбе у купалишту, боље се тражити не може, јер и зданије за конаке и све остале зграде сасвим су ваљано саграђене. Послуга је уредна, а ни живети није тако скупо, јер ја сам истина трошио на дан 4 фор. али сам у великом зданију једну од најбољих соба имао, ручавао сам и вечеравао у купалишном гостионику, кунао сам се у илици првог реда, па све то за 4 фор. есапећи овамо и цигаре и т. д. али може се и са два форинта изаћи.

Предео је особито леп и здрав, са западо-севера велико-харшанске и виланске планине а са југо-истога прекрасна равница, шеталиште и башта при купалишту пространа и лепо уређена. Укратко све је тако уређено, да гости ни нашто тужити се немају. Осим тога ту је ваљан и искусан лекар, ту је надзорништво у сваком погледу најтачније, ту је редовно хармонична музика. У великом салону новина и сувише, па ту видите и Заставу. Али за то је и изашло на глас ово купатило, јер само до 4. јула нашег беше до 700 гостију, међу којима и таквих, који од толико година од севотиња пате и који кад две три године у купатилу долазе сасвим се излече, а и ја сам са својим здрављем потпуно задовољан, јер сам се као што треба излечио те по томе могу сваком брату који од севотиње (реуме) пати ово купатило својски препоручити.

ЗАПРИВРЕДУ.

Дижимо штедионице.

Сваки час, и скоро свуда и на сваком месту чућеш те зловобне речи: *пропадамо, нестаје нас*, али врло ретко да се пита: на шта ћемо радити да то не буде, а још мање да ко на томе ради. У томе смо као оно жаба, што кад змија зине на њу а она место да јој окрене леђа па да бежи колико је ноге носити могу, дере се само, па у дерању томе управо јој у уста скаче. Тако и ми не знамо ништа друго него скретити руке па јаукати: пропашћемо. Пропашћемо, да боме да ћемо пропасти, ако тако узрадимо, као што смо досада радили. Но досада могли смо се којекако и провући; досада ако не свуда, а оно по крајини хтели не хтели морали смо земљу своју чувати, јер је не смедосмо продавати, али како је крајини отпевано за душу, сада ће и тамо други ветар дунути. Чувајмо се да нам тај ветар и кров са главе не однесе.

Сада већ сме крајиници ланац земље продати а да за то не моли ни кога, и сада ће листом поврвети крајиници на продају ако ни зашто друго а оно само за то да покажу, да су они господари од свога иметка; али ће богме и они из „рајха“ (Немци) и из „орсага“ (Маџари) поврвети, и док се окренеш у Крајини доста Срба али мало господара. Ко је јуче газда био данас је слуга ономе, што је јуче код њега служио.

Да Бог да да не погодимо, али тешко.

За то уцнимо се из петних жила да до тога не дође. Сви за једног, један за све па се не бојмо. Нека газда не каже: Што је у мог суседа мање, то је у мене више, па нек се не радује пропадању суседовом, јер ко то пропада, пропада Србин, брат твој. Али не пропада само он, пропадаш и ти, ако не у другом чему а оно у Српству, јер мислиш ли Србин бити, то можеш само поред Србина бити.

Шта хасни, што ће у једном селу бити десет богатих кућа српских? Хоће ли то село српско бити кад је све друго шванско и маџарско. И шта вреди тој неколицини њихово имање кад се њих ништа не пита, кад они у селу ништа не важе. Та ма полак хатара једног Србина било опет он у општини има само један глас, опет он тамо не вреди више него други, који има тек четврт сесије. И шта више он у општину никад неће ни доћи, никад кнез ни поглавар неће бити, јер де не мора неће туђин Србина за поглавицу бирати. Само дакле онај, који за све то не мари, само онај, који допушта да му и у очи плујеш ако он отуд какве користи има, само последњи себичњак може ићи на то да му сусед Србин пропада.

Па ни тај изрод не може имати користи од пропасти братовљеве. Де је један газда а свуд наоколо сиротиња ту ни за тога једног берићета нема. Живити се мора, па ако се неда зарадити а оно се мора красти. Богаташ међу сиромаси мора дакле толико начуваре трошити колико би тима од којих се чува до-

ста било, да не дођу дотле да туђе отимају. Па кад би само то било, али ноћ му никада не може мирна бити. Мачка, сат на дувару, све га је то кадро плаштити, да се тргне и повиче: Ко је?

Сиротиња много пута од невоље постане неваљала. Чувајмо се дакле већма сиротиње него лопова. И ако хоћемо да дижемо хајку, дижимо је на сиромашлук, недајмо ником да буде сиромом. То је и племенитији и благословенији посао. Чувајмо и суседову кућу, јер кад ко дотера дотле да прода кућу, продаће и себе. Пут из продате куће води управо у апсану. Али док се до ње не дође хоће многог нуз пут заболети глава, зато зидајмо боље сиротињи куће него апсане. Бринимо се и за друге па ће и нама боље бити. А како ћемо се моћи и за друге побринуту како ћемо моћи и суседа од пропасти сачувати?

Ако болесника онда кад је изнемогао испод руке прихватимо, кад оздрави он ће и сам моћи ићи. Ако сиромасу у невољи нађемо коју крајцару да за време придржи душу, он ће после и сам моћи живети. Колико пута треба човеку само једна стотина форината па да спасе пет пута толико, али нигде не може да је нађе. Сада до душе има прилично места одакле се новца може добити. То су банке, друштва за вађе-вину, штедионице и т. д. али то је све по вароши. То је далеко, па те тамо нико не познаје.

За то дижимо штедионице и по сели. У тителском округу, могле би бити три такве штедионице. Чуруг би могао имати сам за себе. Кад може Черевих зашто не би Чуруг. У Жабљу могла би бити штедионица за она места око Жабља, а у Тителу за она што су ближе Тителу. Тако би се могло урадити и по другим крајевима.

У те штедионице требало би дати све општинске, црквене, манастирске и пупилне новце из оних места, која су око које штедионице, даље прирезу и друге новце, бар дотле, докле се не употребе на цел за коју су намењени.

Да би ово добро било види се од туд, што је српска влада у Београду наумила да подигне такве штедионице у сваком округу. Штедионице те сама би власт управљала, а стојале би под надзором министра финансије.

Ми нисмо тако срећни да имамо своје власти, па за то се морамо поуздати само у се.

Дижимо дакле и сами штедионице, али такве које ће давати и на Бога на јемца, које ће давати на поштење, јер другчије сиротињи неће бити поможено. Не могу ли се дићи такве штедионице, а ми дижимо друштва за међусобно помагање и штедњу, као што је ово у Новоме Саду.

Добро би дакле било да се по крајини о скупштинама срезким о томе реч поведе, а и иначе могли би родољуби склопити у месту де би била штедионица главни одбор, а по местима из околине пододборе, који би припремали што треба да се дигне штедионица, и који би после кад ова почне радити стајали

У свези међу собом, те би одбор из околних места казивао одбору штедионичном коме би се могао дати новац.

Почнимо дакле, радимо, журимо се, јер зло не оклева.
Журимо се,

Јер ће поља пожелет Србаља,
Ал Србаља више бити пеће.

ЗА ПРОМЕТ И ТРГОВИНУ.

У бродској регименти скапава рогата марва, тако исто и свињи. Жира доста, а воде одвише; у житу доста граора, у Острову снехљиво; у селу код Острова Јаршену лед потукао, па су жито у сено покосили. На винковачким пијацама највише Бројани траже жита. Цена је 18 до 19 фор. а. вр. кола од 140 ока. Кукуруза се не може ни добити.

КУРС ОД 21. ЈУЛА 1871.

Сребро	121.50
Дукати	5.89

КАЛЕНДАР ЗА МЕСЕЦ ЈУЛИ

У. Седмица.

ДАНИ	ПО СТАРОМ.	ПО НОВОМ.
П. 25	Успеније свете Ане.	6 Преображење.
П. 26	Параскева (Трнова Петка).	7 Кајетап.
У. 27	Наптелија великомученик.	8 Кирјак мученик.
С. 28	Прохор и Никанор.	9 Роман и Филот.
Ч. 29	Калиник мученик.	10 Лаврентије.
П. 30	Деспотица Анђелина (Стев. Бр.)	11 Сузана девојка.
С. 31	Јевдоким (госпођинске покладе.)	12 Клара девојка.

ПОДЛИСТАК.

ЖИВИЛА ОМЛАДИНА!

ПРИПОВЕТКА ЗА НАРОД.

У.

Сад се ломи.

(Свршетак.)

Рада. Још ми остаје, да речем коју о томе, што се подмеће народној страпци, да хоће веру да обара. За то немају противници никаква доказа, него се као и сваки утопљеник ватају и за најмању сламку. Један је посланик рекао за свете оце, да су заслепљени оци. Да богме, свети оци смели су се на ефеском сабору ћушати, тући, а једном приликом и голишави скидати; као жене кад се свађају (из публице: Дакле и таки је покорје било!), али се то несме на нашем сабору споменути и не сме се казати, да су такови „оци“ слепи били, а овамо их је доцније сам васеленски сабор као занешене људе осудио. Кад се смеју противници народњака на васеленске саборе позивати, да докажу, да патријарх мора председник бити; онда се могу и народњаци позивати на њих, да докажу, да по томе и одогмама треба на нашем сабору решавати, па за то је један посланик рекао: Кад је тако, онда да ставимо на среду питање о непопачности деве Марије, јер о томе је било на васеленским саборима разговора, а тим се још није рекло, да мати божија није не порочна, тим се тело само то, да се покаже на што би изашли, кад би ишли тамо куд су попови потегли. (Шублика: Гле, како те сасвим друкчије изгледа, кад се не изврне!) Не обарају

народнају веру, него сами незиви проповедници вере. Кад је један владика могао на саборски врати закон опсовати, онда шта он мисли о закону у коме је читава вера, кад је сам са својим људма. Кад се пред противницима не боји исовати закон, како га пред млађима поштује. Је ли то правило вере, је ли то образ кротости? Наопако ако би се хришћани на њега угледали морали. И опет народњаци нису тако бездушни и опет они немају тако дивље срце, да кажу: треба га камењем. (Шублика: То је поштено, то је хришћански! Живили народни посланици!)

Све оно, што је прота напоменуо, све је то само изговор, да се пред светом направимо невини. Сабор је, ако хоћемо истину да дознамо, због овог распуштеп. Један калуђеровац хтео је да иде у Беч у делегације, тамо има на дан 10 фор., а тамо се може још боље влади препоручити. Није он ради јерархије држао уз патријарха, јер он је у 48. години дигао буну на јерархију, па одкуд да је сад тамјаном кади. Друга двојица хтела су да иду на хрвацки сабор. Један архимандрит имао је опет свога рачуна. Он је дознао, да народњаци хоће да буде мање владика, па онда он неће доћи до круне, то исто мисле и други архимандрити. Осим тога, кад би се мало прорешетали избори на сабору, многи би официри отишли кући, а на њихово место дошли народњаци. Калуђерска странка видела је, да ће остати без говорника, па за то је и смислила, да најпре удеси за поповску плату, па онда могу сви чекати. Пуз то неки свештеници чекају само да ојача народна странка, па да њој и пређу, и тако било је изгледа, да ће народњаци бити у већини. Тога се патријарх и пријатељи његови највећма бојали, па за то им је стало било за тим само да се сабор растера, па после „што Бог да.“ После су се они надали, да ће на нов сабор мање народњака доћи, јер ће се замолити генерал команде, да удесе, да само официри, по старом обичају, на сабор дођу, а и попови ће дићи крстоносни рат на народњаке, те ће за нов сабор бити патријархове присталице изабране. Браћо, ви сте се уверили о овом последњем. Ви сте по црквама општинским кућама слушали, како се прне народни људи, само да ви на њих омрзнете и при новим изборима калуђерима по вољи бирате.

Прота М. (упада у реч) Видим ја куда ви шибате, ви хоћете најпре, да истребите калуђере, па онда ће доћи ред на попове, зато нам већ сад претите, да ће те поповима капу кројити.

Рада. И хоћемо, али не честитим свештеницима, него неваљалим поповима. Хоћемо онима, који мисле, кад су амантију на себе навукли, да су око себе шанац онкопали, па да у њему смеју чинити што им је воља. Ми ништа друго не тражимо од свештеника, него да је уредан и да уз народ држи, та свештеници не живе од манастира и спашилука, него од народа. Како калуђери не даду ни прословити за манастире, како браце оно, што их рани и издржава, па што и свештеници тако не раде. Ми Бога ми не знамо, шта наше свештенство хоће. Док је изван сабора, а оно виче на калуђере, и једва чека да добије прилику, да збади са себе калуђерске окове, а кад дође на сабор, а оно их још већма прикива, и напада на оне, који их хоће и без њихове помоћи да скину. Ми не делимо свештенство наше од народа. Оно је из народа и није се никад ни одрекло народа. Он живи с народом. Има децу своју, зна шта је то: *срце боли*. Има браћу и пријатеље, зна шта је то: *своје*. Оно је с нама то што је покот и месо. Али сасвим другчије стоји са пустињаци. Они су се нас одрекли. Они су се одрекли света и свега што је у свегу. Они су од нас одишли, као грана, коју ветар сломи и однесе далеко у шуму. Ту у дивљој природи, подивља калуђер као и свака звер, и то ме се није чудити. Кад човек ступа у чин калуђерски, он обећава, да ће променути природу своју, да ће од човека постати анђеоло; но он само мења одеело, а остаје крв и месо као и пре. Дејства крви остају она иста као и кад није имао на себи амантију, и он мора погазити заклетву, и што други с благословом уживају, он мора да краде. Тим постаје двоје лопов и кривоклетник. Учини ли човек само двапут једно зло, њему је то већ нешто обично. Од једног греха прелази на следећа други. Он нема од срца порока, нема створења, које је

њему искрено одао, што брачна свеза чини, па особито у болести опази, како је тешко без свога боловати. Ту тек види, да се све само из себичности њега лепи. Тако омрази на читав свет и кадар је учинити свашта. Манастири су дакле свуда само кура за околину, а обмана за даљи свет. Има ли дегод неваљалија и непоштенија света, него што је у прњавори [око манастира. Мто год даље од манастира идете, све ћете мање црвоака и гадних и безобразних речи чути. Није ли то знак крајње покварености, кад се усудује човек учитеља божија убити. Нико се не сећа да су у коме селу свештеника убили, а по манастирским шумама већ је толико и толико калуђера потучено. Нашто су дакле калуђери, кад се око њих већа зла чине, него де их нема. Хтети њих одржати, значило би волети, да има више зла на свету. Помислите само на ово грозно дело, што га је само калуђер кадар учинити. У манастиру Г...у мрзео је архимандрит нека проста калуђера и с тога га баца у затвор, па да му тај затвор тежи буде, заповеди, да се умеси лебац с ракијом, па да му се даде да једе, а ни кани воде да пије. Каква је то страшна мука морала бити, кад је тога несрећног човека ракија палити стала, а није имао чиме жеђ да загаси. Полудети је морао, те је с тога с двоватнице кроз прозор доле скочио.

Таки одљуди као што је тај архимандрит био, не могу имати вере у народу, њима народ не сме своје имање, свој живот поверити, нека они, док им корен не угине, иду од куда су и дошли — у манастире, а народ нека сам са собом располаже. Ја дакле предлажем, да се Његовој Светости и клерикалцима изрече неповерење, народњацима слава и хвала, и да се умоли највиша власт, да од сад у крајини избори слободни буду, иначе да се и не бирају посланици.

— Тако је, живили народни посланици, живео господин Рада! ускликну читава скупштина, и никог не би, који би рекао, није тако, јер и сам прота ћутао је и гледао преда се.

Сад дође до гласања и предлог Радић усвоји се једногласно, јер кад је прота видео ову слогу, а он устаде, рече, да и он неће од народа да се дели и даде глас за предлог Радић.

— Живио прота! тако поздрави и скупштина и публика нова пријатеља народна.

Тај дан била је велика част код проте. На части су били многи скупштинари и међу њима Рада. Надзванице су се ређале и ређале једна за другом.

Прву је наздравио домаћин Ради, и у тој му је и ово рекао: Синко! баш Бог те живио, ти данас изради као што ваља. Ама реци ми како си ме могао надвладати.

— Како?! одговори Рада, лепо. Ви сте старац, а ја сам млад човек. Старац се никад не може са младим борити. Он може ићи напред док овај хоће да га слуша. У борби навек је овај последњи победилац. Осим тога, главно је ту ствар за коју се човек бори, и људи који ту ствар бране. Ето у калуђерским је рукама и сила и новац. Они су тако рећи свемогући. У сваком селу имају они својих сталних апостола сабљом и новцем оружаних. Они и по црквама и општинским кућама придикују народу, они се не морају ни од кога крити кад га обавешћују, па што они, што њихови апостоли народ за собом не поведу, за што они то не могу? За то што су му тако омилили, да би волео у њако ићи, кад би морао у рају с њима

живити, за то, што су му већ догрдели. Но рађа се и њином папозању црни петак; народ их је познао и то је доста.

— Тако је, живио народни апостол Рада.

Сви скупштинари устадоше и куднуше се са Радом. Домаћин по реду дође на посетку.

— Чекај још мало синко, још ми само реци одкуд си могао дознати за ове људе, што смо их ми припремили били, па си их одговорио.

— Дајте најпре што сте обећали.

Прота даде Ради кћер, а Рада њему мајорево писмо. Прота узне писмо, показа кћери својој и укори је:

— Тако ли је дете моје, то је хвала оцу за његову негу, а очи му се наводнише од суза од радости.

Милица клече пред проту:

— Опрости оче, народ има право, а ја сам члан омладине.

Прота је диже благом руком, усправи је покрај Ради и пољуби је у врело чело.

Скупштинари изненађени овим догађајем кликнуше у глас:

— Благослови оче!

— Нек су благословени, рече прота, заплака се и пун усхићења викну:

— И ја сам члан омладине. Живио омладина!

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

На сабору у Карловцима одважнијих ствари свршено је ово: Прочитано је по трећи пут устројство сабора, а владике нису дале свој одељен глас (separat votum). Одређена је митрополиту плата и то у новцу 26,000 заједно са 5600, што му држава даје, те тако има од народа 21,400, даље двор у Карловцима и Даљу, башту винограде и воћњаке у Карловцима. Осим тога депутат за домаћу потребу. За црквене општине наређено је да имају општинари докле у општини бити, док се не наврши три године од дана кад су изабрани, а после ће се бирати нови општинари.

Што је најважније, то је избор митрополита. О томе хоће ли и када ће се бирати митрополит, било је више предлога. Једни предлагаху, да овај сабор и не бира митрополита, него да то остави новом сабору. За то их беше шесторица. По томе беше већина да овај сабор бира, те је дошло питање, хоће ли овај сабор бирати пре или после. Један предлог беше за то, да сабор онда одлучи, хоће ли бирати или не кад дође одговор владике на устројство, а докле да се одгоди. Други предлог беше, да се после два месеца бира патријарх, а трећи, да се бира после 10 дана и то у уторак 27. јула. Прва два предлога не буду примљена, а за трећи гласаше 42 са да, 20 са не двојица нису гласала, а 14 беху отсутни, и тако се одреди, да се бира патријарх 27. јула о. г. Кад је председник затворио у пола девет седицу, испрати га и народ и сабор са громовитим: живио, и тим му је речено кога сабор мисли за патријарха.

Мађарима ово није право, те у новинама својима грде до зла Бога и позивају царевину да стане сабору на пут. Идемо да видимо. А ти Србадијо на сабору покажи сада, да се утрло семе Бранковићево. Сада будимо људи, јер сада немамо посла са собом, него са другим, који нам унапред прети. Сада будимо јунаци на мегдану.

Чеси као да ће се са Аустријом погодити. Већ су тога ради њихове вође дошле у Беч, али вели се, да не би дошле, да мисле не погодити се.

У Романији тако је све затегнуто, да већ пући мора. Кнез је од силна јада, што га је имао да прогута, добио грозницу.

Немачки цар долази заиста у купатило Гастаји, де ће се са царем аустријским састати. Немци аустријски радују се томе, јер веле, да немачки цар хоће са нашим да утврди пријатељство, како би кад опет дође до рата са Француском овој још боље платити могао, а Аустрија би опет могла мало и Русији, ако баш не под нос пући, а оно казати јој, да је се тако страшно не боји кад је њен чика Виљен уз њу.

У Француској највише посла задаје влади суд са комунистама. Ако се буде сваком појединце судило, онда ће требати и две и три године, с тога неки предлажу да се свима мањим кривцима опрости, а таквих има хиљадама.

Из Немачке већ су сви заробљеници француски извежени, осим они, који су што у Немачкој скривили, па имају то да одувају.

У Арбанашкој дигла се бунa. Арбанаси нису никад хтели да буду прави цареви војаци, али сад их почеше натеривати на то и још им одузеше старе пушке и пиштоље њихове и дадоше им нове, али како је Арбанасу прегорети оружје своје, које је код многих сва очевина и дедовина, које му је аманет од старих, те га као какву светињу поштује — те тако волећи пре погинути, него се од оружја растати дигаше се на пашу, који им хтеде ново оружје дати. То исто учинише и Турци у Подгорици. У Скадру околише устани пашин конач и овај мораде са три тона да се брани. Мађарске новине беде пригоровски лист, што се зове „Пригоровац“, да је он томе крив, што се раја диже, јер их сваки час зове на оружје. Како то Мађари уму све да виде! Како на далеко пос бацају! Можда је баш и каквог Мађара заслуга, што по Херцеговини почеше Турци најбоље Србе ватати и у таваницу бацати. То је ваљда што се боје, да ће Босна отети се без њих. Не бојте се неће вас бува ујести. Знаће Босна и сами чија је. Него није ни то поштен посао, што мађарске новине подмећу генералу Родићу у Далмацији, као да је он из-радио кнезу пригоровском Николи осам хиљада, ваљда од Аустрије, дуката, за то, да диже буну у Херцеговини. У свему назирати зло, то ни кад пријатељ неће чинити.

Мисирски краљ, који је под царем у Стамбулу, неће овога да слуша. С тога се падиша на краља расердио, па није хтео његова секретара преда се да пусти. Из тога може свашта бити и „Пригоровац“ позива Романију и Грчку, да се држе уз краља мисирског ако до чега дође.

У турским земљама, што се зову Иснахан и Ширац, така је глад наступила, да људи једу своју рођену децу. Царев наменник у Ширацу мораде око гробља понаментати страже, јер несретни народ, не знајући од глади шта да ради, поче већ и јурити на гробља, те стаде откопавати лешине што су скоро сахрањене, па их онда јести. Па поред те невоље дође још и друга, породи се куга, те народ немилнице десеткује.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Пријатељство мађарско с Турци.) Турска влада заузимањем свога конзулата у Пешти послала је више младих Турака овамо ради учења различитих заната. — Ала су и погодили Турци буд треба ићи. Страшно ће много хасити од Мађара. Баш добро вели пословица: куд ће куга, до у свој род!

(Нема вере.) Ове године положи два медицинара испит за лекаре. Комисија, која их је испитивала позове их, да се на крет закуну, да ће савестно дужности своје лекарске одправљати. Али како беше комисији, кад обојица изјавише, да они ни какву веру не исповедају, може сваки помислити. Сретно се један од испитача досети, како ће се из неприлике извући, те узме од испитани реч, да ће се по законима земаљским увек владати.

(Колера.) Говори се да се у Сегедину појавила колера. Само једнога дана умрло је 40 болесника. Добро би било да чувамо боље здравље наше него до сад. Где има какви бара по селу треба их, ако је могуће изсушити. Добро је и ракције непити. Најбољи пак лек је то, да се не треба плашити, треба тој бољи јуначки у очи гледати.

(Окамењен човек.) У Брислу је изложена може бити једина реткост у свету. То је човек у Гујани са свим претворен у камен. Поред њега је нађено дно од бурета са натписом. Христифор Делано 1721. Сигурно је то име окамењеног који је донесен из Америке и изазива радозналост научњака. Труш је врло добро сачуван и на њему има врло мало страних материја. Берлински универзитет преговара да купи ту реткост. (Рад.)

(У Петровом Селу у Бачкој) умро је 15. Априла о. г. Самуило Крестић, један од најстаријих нар. учитеља. Живео је 70 година, а као учитељ био је 40 год. и 7 год. у миру, и то све у једном месту. Он је у младо време осим препарандије учио и богословију, а и философију је слушао. Чувен је био на далело због умилног и вештог појања прквеног. Штета је да нико ту његову вештину за толико време у месту научио није, него је тај таленат заједно с њиме у земљу отишао.

(У Тордици у Бродској регименти) убијен је о. г. човек један у сеоској крчми. Ето шта се може у крчми наћи. Тог истог дана удавио се рибар један. Нађу чамац и у чамцу шарана, а тек четврти дан човека.

(Колико се њих самиз убило у Бечу у месецу Јулу.) Што већа варош и у њој свет већма развратиен, то има и више случајева да се људи сами убијају; али је опет право чудо, да се у месецу јулу у Бечу њих толико самих убило. У пређашњим месецима ове године убило се њих самих од 10 до 22, али у месецу јулу нарасте тај број на 28. Међу тим самоубицама имаде само једно женскиње. Они су овако себи одузели живот: њих су се 4 убили, 8 обесили, 11 удавили, 2 отровали, 2 су посекли себи жиле и од тога умрли, а 1 је отворио жилу, ушао у воду, крв му отекла, и тако је умро. Међу самоубицама имаде и таквих трговаца, који су иначе могли бити најеретнији људи у животу. Највише се њих убило због рђавог газдовања, а најмање због несретне љубави.

(Превара.) Један лепо обучен човек у Бечу дође некој госпођи и рече да су јој мужа затворили, и да мора платити 50 фор. ако је рад пуштен бити. Он је дакле дошао тога ради, да однесе новац те да јој мужа испуни. Госпа му повери 50 фор. Кад јој муж мало за тим кући дође, извиди се, да ју је онај дола обмануо.

(Пожар.) У Марош Вапархељу изгорела је црква романсеа о Петрову дана. Људи се скупили око цркве, али ни један да је руке дигао да ватру гаси. Грехота је, веле, гасити ватру о тијом времену.

(Чудна жена.) У варошици Бирмингену у Америци, уморила је једна жена мужа и осморо деце отровом. Жени тој има ово 47 година. Да ли је тако женско срце њекло?

(Сметенак.) У Великом Варачу иђаше лепо обучен човек по сокаку и раздаваше пролазећима форинтаче. Докаже се после, да је тај човек себи увртео у главу да је министар финансије и да зато мора новац разиспати.

(Највећи дућан на свету) има без сумње А. Т. Стевард у Њу-јорку. Он има трговину модерне робе, свиле, платна, рукотворине, одећа, рубља, рукавица итд. Код Стеварта имају посла 1730 људи. Осим врховног равнатеља има 19 предстојника разних пословних грана, једнога надблагајника и девет благајника, једног врховног рачуновођу и 23 рачуновође, 9 дописника, 470 продаваоца, 880 пваља, једнога кастелана, 27 вратара, 55 одра-слих разноситеља и служника и 190 дечака. О божићу има до 2200 особа. У то доба пазари се 80—100.000 дневно, а преко године 17—18 милиона долара.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА